

You have downloaded a document from
RE-BUŚ
repository of the University of Silesia in Katowice

Title: Poetika krila ili dinamičan aspekt poetske imaginacije Silvija Strahimira Kranjčevića

Author: Leszek Małczak

Citation style: Małczak Leszek. (2004). Poetika krila ili dinamičan aspekt poetske imaginacije Silvija Strahimira Kranjčevića. "Rijec (Rijeka)" sv. 10/1 (2004), s. 135-143

Uznanie autorstwa - Użycie niekomercyjne - Bez utworów zależnych Polska - Licencja ta zezwala na rozpowszechnianie, przedstawianie i wykonywanie utworu jedynie w celach niekomercyjnych oraz pod warunkiem zachowania go w oryginalnej postaci (nie tworzenia utworów zależnych).

UNIwersYTET ŚLĄSKI
W KATOWICACH

Biblioteka
Uniwersytetu Śląskiego

Ministerstwo Nauki
i Szkolnictwa Wyższego

ŁESZEK MAŁCZAK (Sosnowiec)

POETIKA KRILA ILI DINAMIČAN ASPEKT POETSKE IMAGINACIJE SILVIJA STRAHIMIRA KRANJČEVIĆA

Proučavanje Kranjčevićeva lirskog opusa, koje se nadovezuje na tematsku kritiku, omogućuje pronicanje u strukturu pjesnikove dinamične imaginacije. Vjetar je u njoj arhetipska sila koju u tekstu realiziraju motivi krila i leta. Na temelju analize može se zaključiti da je uspon jedna od tema Kranjčevićeva pjesništva. Pjesničke slike krila, leta i vjetra pojavljuju se na svim glavnim područjima lirskih preokupacija autora *Trzaja*. Vidljive su u njegovoj domoljubnoj i refleksivno-filozofskoj poeziji te u pjesmama o smislu, biti umjetnosti i pjesništva.

Već je Milan Marjanović u svom kritičkom osvrtu o Kranjčevićevu stvaralaštvu (1908.) uspio pronaći psihološko načelo njegove dinamične imaginacije, vrstu *arché* psihe senjskoga pjesnika: "U njega gotovo i nećemo naći radnje, pa bila i kako malena po svom objamu, a da nije u njoj izraženo neko gibanje, neka pokretljivost. Mirovanja ne pozna njegova poezija, njegova estetika bazira na gibanju, na kretu. Sve se u njega miče, sve odnekale ili nekuda ide, sve živi i sve se pokreće". ([9], 293) Zapravo je pokret jedan od opsesivnih motiva toga pjesništva. Bitno je još dodati da je riječ o pokretu koji je usmjeren prema gore, radi se, dakle, o **usponu** - jednoj od tema te poezije.

Kao svaki pokret i pokret imaginacije zahtijeva svoj izvor, pokretnu snagu, svoj *spiritus movens*. Proučavanje poetske imaginacije polazi od psihologije. U S. S. Kranjčevića zanimljive rezultate pruža Jungova teorija arhetipa jer zapravo arhetipska slika vjetra - koji je materijalan ekvivalent za Kranjčevićevu stvaralačku imaginaciju - čini se temeljem dinamične strukture njegovih poetskih slika. Gaston Bachelard, autor teorije pjesničkih temperamenata, tvrdio je kako je nužno postojanje simbola, materijalnog ekvivalenta za maštajuću pjesničku imaginaciju koju, prema mišljenju francuskog filozofa, determiniraju i organiziraju elementi:

"W istocie wydaje mi się, że w dziedzinie wyobraźni da się ujawnić prawo czterech żywiołów, na podstawie, których można sklasyfikować różne kategorie wyobraźni materialnej nawiązujące do ognia, powietrza, wody bądź ziemi. [...] Jeśli jakieś marzenie ma być dostatecznie trwałe, by zaowocować dziełem, a nie być przelotną

chwilą wytchnienia - musi ono znaleźć stosowną dla siebie materię, element materialny, który by mu nadał własną substancję, zasadę, specyficzną poetykę¹". ([1], 116. - 117.)

"Osjetljivost" je na vjetar simptomatična i značajna za cijelu jadransku i, šire, mediteransku kulturu. Ipak njegova posebna učestalost, koja omogućuje tretirati vjetar kao materijalan ekvivalent nečije imaginacije, tiče se relativno malog broja mediteranskih (jadranskih) pjesnika. U toj se grupi sigurno nalazi Silvije Strahimir Kranjčević o kojem je Matoš govorio kao o pjesniku nerveze, umorne duše i prenapetih živaca.

Ideja da se iskoristi vjetar kao interpretacijsku kategoriju niknula je zahvaljujući poznavanju nekih činjenica iz pjesnikove biografije: uspomene Kranjčevićeve supruge, prijatelja i suradnika, u kojima, uz ostalo, čitamo o tome kako je Kranjčević volio šetati tijekom vjetrovitih dana ili o njegovoj navici da na brodu bude na tom mjestu gdje su udarci vjetra bili najjači. Ela Kranjčević je o svom mužu pisala:

"Silvije voli svoj Senj. [...] Sam gradić, sa svojim uskim ulicama, sa svojom uvelom klimom, nije baš zanimljiv. Ili je nesnosno vruće - ili pako puše bura, koja zna potrajati po nekoliko dana. Za takove bure Silvije najvoli šetati po ulicama, boriti se protiv nje i disati na puna pluća. Isto tako bilo je, kad smo se vozili parobrodom. Njega nije bilo u salonu ili u kabini, ne; on stao sprijeda na udarcu vjetra, na vrh pramca, ruke u džepu pa uživa, kako mu vjetar nosi kosu i kapu, kako brod siječe valove i kako se ide naprijed, naprijed". ([4], 275)

Često se u radovima o Kranjčeviću pjesništvu spominje Senj, važan grad na literarnoj karti Hrvatske, grad davnih uskoka i glasovite bure. Djelomično zbog samog pjesnika koji je napisao nekoliko pjesama o gradu u kojem se rodio i proveo svoju mladost (*Senju - gradu*, jedna od prvih njegovih pjesama, objavljena u pravaškoj "Slobodi" 1884.; *Na Nehaju* (1885.); *Na obali uskočkoga grada* (1886.); *Uskočka elegija* (1887.); te u posljednjoj zbirci *Zadnja uskočka šajka*). D. Jelčić, autor monografije o Kranjčeviću, kaže: "Senj je bio prava duša Kranjčevića. U Senju bi on sasvim živnuo, njegova vedrina bivala bi nekako prisnija, lake kretnje kao da bi mu postajale još lakše". ([3], 161) Sam pjesnik 1884., u pismu Đuri Matiji Šporu, bilježi: "Senj me je rodio, a to je dosta da upoznate čuvstva moja". ([3], 35)

Iako je osamnaestogodišnji Kranjčević bio prisiljen napustiti svoj rodni Senj, nikada nije zaboravio svoje korijene, ostao je vjeran Mediteranu o čemu svjedoče njegove pjesme. Nije podlegao bosanskoj kulturi, na koju silno utječe islam te pravoslavlje, što je već A. G. Matoš zapazio: "On i u Sarajevu osta Primorac, Uskok, sin i pjesnik debelog mora, pjevač onoga starodrevnog i glagoljaškog Senja, gdje Jure Senjanin 1506. osniva prvu hrvatsku tiskaru". ([10], 251)

Opis strukture Kranjčevićeve dinamične imaginacije započet ćemo od ulomka *In tyrannos*, jedne od prvih njegovih pjesama (1884.; u tisku izlazi tek 1948.), djela u kojem nalazimo

¹ "U biti čini mi se da na području imaginacije vrijedi zakon četiriju elemenata na temelju kojih možemo klasificirati različite kategorije materijalne imaginacije koje su povezane s vatrom, zrakom, vodom i zemljom. (...) Ako neko sanjarenje treba trajati nešto duže nego kratak trenutak odmora, jer želi rezultirati djelom, mora naći sebi odgovarajuću materiju, materijalan element koji bi mu pružio vlastitu supstanciju, načelo, specifičnu poetiku". (prev. L. M)

kvitesenciju pjesnikove poetike, barem iz prvih dviju zbirki: "Okovi su krila, da se brže leti!". ([5], 11) Ujednačenje dvaju suprotnih elemenata (okovi - simbola ropstva - i krila - simbola slobode) pruža toj slici veliku snagu. Kranjčevićeva je imaginacija ekspanzivna. Pjesnik uporno traži suprotnosti koje su za njega izvor energije. Lirski subjekt nije očajan zbog teške situacije u kojoj se našao. Ona ga čak stimulira, motivira za borbu, a poteškoće ga ohrabruju. Nije bitno je li riječ o slobodi naroda (izrazito je domoljubni kontekst prisutan u prvoj zbirci) ili slobodi pojedinca u širem, univerzalnom kontekstu, socijalnom ili pak egzistencijalnom smislu. Jednom je to borba za osobnu slobodu, drugi put za bolje uređenje svijeta. Kranjčević komentira svoju ranu stvaralačku fazu u autobiografiji *Pabirci iz života* (1886.) ovako:

"Ima u tom razdoblju koječega: od nevinog posmijeha počam pa do ozbiljnoga uzdisaja čitava je skala, veoma neskladna, veoma oporna: i pjesma i kletva, i krepost i grijeh, i radost i plač ujedno. Tu disharmoniju duše, to neizvjesno prelamanje i hitanje s kraja na kraj, razjasnit će nam ponajbolje ono što diže i goni oluju na moru, što krši i vije hrastovlje po gori. Ista je to sila, a zove se: mijena "jedina stalnost u svemijenu" - svemira". ([6], 259)

Materijalan je ekvivalent za Kranjčevićevu disharmoniju duše vjetar koji je najčešće prikazan u poetskoj slici krila i leta. U pjesništvu autora četiriju zbirki pjesama čovjek je biće koje zaslužuje slobodu. Tu ideju nalazimo u pjesmi *Ditiramb* u kojoj se javlja kranjčevićevska tema - uspon - koja koristi simboliku krila: "Rođen, da živiš na krilu lakom / Slobodne misli i da se kriliš". ([5], 63) Kao što je primijetio Bachelard, metafora leta i krila "vyraza požądanie czystości"². ([1], 186) Tim slikama autor *Poetske imaginacije* pripisuje visoke etičke vrline, dakle vrijednosti koje zastupa Kranjčevićevo stvaralaštvo. Bachelard je uz aksiološko predstavio i ontološko razumijevanje promjena na osovini pokreta imaginacije:

"Dla zdynamizowanej wyobraźni powietrznej wszystko, co się **wznosi**, budzi się ku bytowi, ma udział w bycie. Odwrotnie zaś, wszystko, co opada, rozplýwa się jak czcze cienie, ma udział w nicości. **Waloryzacja przesądza o istnieniu**: oto jedna z wielkich reguł świata wyobraźni"³. ([1], 193)

Poetika kranjčevićevskog pokreta obuhvaća ne samo područje djelatnosti, ali također i refleksije. Misao je u tom pjesništvu moguće imenovati mišlju u pokretu (karakteristično za dinamičnu imaginaciju). Ponekad misao pokreće uzdah kao u pjesmi *Noć na Foru*:

"Ko pusto groblje slave pokopane,
Po kojem miso na uzdahu prši,
Preda mnom dižeš stupe rasklimane,
Preda mnom stereš polomljene krši". ([5], 12)

Ponekad je riječ o letu misli koji je, na primjer, neposredno izražen epitetom - *poletna miso*. ([5], 22) Pokreti zraka utječu na stvaralačke snage pjesnika, nadahnjuju ga, premda

² Izražava žudnju čistoće. (prev. L. M.)

³ Za dinamičnu zračnu imaginaciju sve što se uzdiže, budi se za biće, ima svoj udjel u biću. Suprotno pak, sve što se spušta, nestaje kao puste sjene, ima svoj udjel u ništavilu. **Valorizacija odlučuje o postojanju**: cvu jednoga od velikih načela svijeta imaginacije. (prev. L. M.)

vjetar kao takav zadržava svoju temeljnu ambivalentnost, dvojnost naravi, destruktivno i konstruktivno djelovanje, o čemu svjedoče sljedeći stihovi:

“Sam Eol mi je harfu dô,
Da svakim éuhom jeca,
I moju harfu razbiše
Baš Eolova djeca”. ([6], 153)

Krila zajedno sa zrakom čine savršenu simbiozu. U Kranjčevića susrećemo metafore koje koriste tu vezu. U pjesmi *Pred knjigom povijesti roda moga* baština, povijest, pamćenje naroda ispunjaju lirski subjekt svojim sadržajem:

“Grudi moje burno biju,
Ti si njima bilo dala;
Oči moje vatrom grijū,
A ti si ih zagrijala;
Krilo moje raste jače
S tvoga daha od vjekova; -
S tobom moja duša plače,
Baštino mi pradjedova!” ([5], 45)

Možemo pokušati interpretirati istaknuti dvostih uzimajući u obzir simboliku kranjčevićevskih krila, jedne od ključnih slika toga pjesništva. Bachelard nije slučajno svoja razmišljanja posvećena zračnoj imaginaciji naslovio poetika krila. Čini se da lirski subjekt ponavlja jednu te istu tezu na tri različita načina. Povijest je naroda životodajan dah koji pruža snagu i rađa misao o slobodi. Matoš je smatrao Kranjčevića najvećim pjesnikom hrvatske slobode i hrvatske energije. Autor *Mog doma* vidio ju je u prošlosti⁴.

U Kranjčevića većina je zračnih pojava prikazana u pokretu. To se tiče ne samo vjetra ili zraka, već također etera (*sic!*) “Tamo me talas eterni ziba.” ([5], 63) Dakle neobično s obzirom na to da je eter ipak nepomičan, ljudima nedostupan za razliku od nižeg sloja atmosfere, zemaljskog *aera* - zraka - koji u prinipu nije statična i nepomična supstancija. Jezično istraživanje pokazuje da riječ ‘zrak’ sama u sebi sadrži element pokreta. Zrak može biti sunčan, mjesječev, inače nešto što ima svoj izvor svjetla, na primjer: rendgenski zraci, ultraljubičasti zraci, zrak je isto tako energija koju proizvode atomi - alfa-zraci. Postoji glagol ‘zračiti’ koji uz ostalo znači i izlagati svježem zraku, provjetravati, vjetriti. Puno manje pokretne pokazuju se u tom kontekstu poljsko *powietrze*, srpski *vazduh* ili riječi koje njima odgovaraju u drugim zapadnoeuropskim jezicima gdje, uglavnom, njihovi nazivi potječu iz latinskoga *aer*. Možda bi etnolingvistička istraživanja, uz jezične, pokazala neke druge motive semantičkih razlika, možda bi mogla objasniti tu različitost leksema koji se odnose na istu meteorološku pojavu.

⁴ Usp. njegov esej pod naslovom *Za Kranjčevića*. ([11])

Kranjčevićeva imaginacija prepoznaje i osjeća čak najdiskretnije pokrete zraka. U pjesmi *Iza spuštenih trepavica* čitamo o valu koji ide kroz zrak i koji su prouzrokovale sitne bube, padajući cvjetni pelud:

“I to su časi,
Kad priroda slatko srcu ti teпа,
Kad čutiš lako i talas onaj,
Što ga u rijetkom vazduhu diže
Kriло muhe, kad naoko lijeće.
I sitna buba, što negdje zriče
Vazda jednako, al dosadno nikad,
I cvjetni pelud, što pada zrio
Od želje da drugi oplodi cvijetak,
Pa lutne katkad, kada mu vjetrić
Bračno veselje obijesno spriječi,
Te on, siromah, visi o dlaci
Koprive ljute i suši se tako,
Jalovo suši odlično sjeme —
Svakako gorka, vajna sudbina!” ([5], 75)

U tom ironijskom djelu Kranjčević otkriva svoj stav prema vjetru kao metafori ljudske sudbine. Primjećujemo da pjesnik koji vrlo rijetko gradi neposredne slike vjetra, ako se to pak odluči napraviti, najčešće koristi baš deminutivan oblik riječi - vjetrić⁵. U pjesmi *Iza spuštenih trepavica* lirska situacija tekstualno obrazlaže pojavu deminutiva. U ostalim se pjesmama prepleće uporaba neutralna semantički s hipokorističnom. Čitajući ovu pjesmu pada na pamet još jedna biblijska asocijacija kad se o čovjeku govori kao o trsci na vjetru.

⁵ Glede uporabe leksema vjetar u cijelom Kranjčevićevu pjesništvu, češće se pjesnik tom riječju služi u deminutivnom obliku. Mamljiva se čini teorija da je taj deminutiv utjecaj čakavštine. Čakavac Kranjčević nije pisao na dijalektu već na naučenoj štokavštini koja mu je znala stvarati poteškoće. Poznato je da je slao prijateljima, štokavcima, svoje pjesme da ih isprave. Lirski subjekt u pjesmi *Na obali uskačkoga grada*, čuvši govor otočana, nostalgično se sjeća materinskog narječja:

“I začas se čuje: “Gospa” - il Parona”, / Sad su uprav došli iz Vrbnika Ijudi! / Donijeli su grožda, smokvi il melona. / Što šećerom zore na istarskoj grudi. / A čakavska riječ kao šira slatka / Sve se pjени brza s kraja i sa lade, / Sa jezika gipka otkida se glatka, / Što ne može vikom, to rukama nade!” ([7], 331. - 332.)

U čakavskom je dijalektu uporaba deminutivnih oblika češća u odnosu na književni standard, podjednako u literaturi kao i svakodnevnoj komunikaciji. Milorad Stojević u svom članku *Varijable humornih inscenacija* piše o različitim funkcijama deminutiva te ih razmatra u povijesnoknjiževnom kontekstu: “(...) te se izrazitija uporaba, uglavnom redovito u laudativno-meliorativnim i hipokorističkim vrijednostima, zamjećuje u prilično jakom trendu starijih pjesničkih tendencija unutar pjesništva na čakavskom varijetetu u ovom stoljeću, pejorativni deminutivi pak u modermijim nastojanjima”. ([13], 19)

Doima se da je još u pitanju, u deminutiva u čakavštini, semantički i emotivno neutralna uporaba. Mogao bi to biti utjecaj taljanskog jezika, za koji je umanjena karakteristična gramatička konstrukcija, na hrvatske jadranske dijalekte. Usp. [2], 102. - 103. i 213.

Taj je novozavjetni motiv preuzeo francuski filozof Blaise Pascal i u svojoj poznatoj 347. misli dodao: ali to je trska što misli. Kranjčević je svjestan toga da vjetrovi nisu nikakvo apsolutno biće koje bi moglo samostalno utjecati na našu sudbinu. U jednoj pjesmi kaže čak o pustim vjetrovima "Puhнули su vjetri pusti". ([5], 83) U drugom dijelu pjesme *Mojšije* - koju počinje glas pripovjedača - jer je teško govoriti o lirskom subjektu budući da pjesma ima epsku strukturu - Kranjčević određuje snagu koja izaziva vjetar, a to je krilo udesa:

"I prosuo se narod pustarom
Ko oblaci od guste prašine,
Kad zaigraju kolo vjetrovi.
A šta je život - ko i pustara,
A šta su ljudi - ko i prašina,
A nad svim visi krilo udesa
I mota gore, dolje, upored:
I čak se prašak Ijeska o suncu
I prelijeva se bojom šarenom,
A čas ga eno s blatom smiješana
I neviđena gdje u kaljuži". ([5], 83)

U tom ulomku sljedeći se put pojavljuje slika krila, ovaj put riječ je o krilima sudbine. Nisu vjetrovi taj čimbenik koji upravlja krilima nego nešto što ih pokreće. Projekt Kranjčevića, možda u nekom smislu razlog za revolucionarnost njegova pjesništva koju neki vide u njemu, sastoji se u tome što je pjesnik za tu ulogu predvidio čovjeka.

U istoj je pjesmi određen položaj čovjeka u svemiru. Pjesnik napušta materijalne slike, okreće se duhu i metafizici te oživljava starozavjetnu tradiciju o srodnosti zraka i vatre:

"Po riječima te poznaim smjelima,
Da imaš krila, koja uzvija
Plamičak sveti, što sam potako
U srce prvog onog čovjeka,
(...)
Zaboravih u srdžbi pravednoj,
Da duh svoj u tom rodu ubijem,
Da utrnem mu onu iskricu,
Što u grud sam mu svetu metnuo
Ko odliku u cijelom stvaranju;" ([5], 82)

Kranjčević je u toj slici, a inače Biblija čini jedan od glavnih interpretacijskih konteksta njegova stvaralaštva, kontaminirao dva motiva iz Starog zavjeta. Prvi se nalazi u *Knjizi postanka* i govori o samim počecima, stvaranju svijeta: "U početku stvori Bog nebo i zemlju. Zemlja bijaše pusta i prazna i tama se prostirala nad bezdanom i Duh Božji lebdio je nad vodama". (*Knjiga postanka*, 1, 1-2) U fusnoti čitamo da je hebrejsku riječ 'ruach' ili grčku 'pneuma', u prijevodu Duh Božji, moguće prevesti i kao dah i kao vjetar. Drugi motiv, kojim se poslužio autor *Bugarkinja*, preuzet je iz *Djela apostolskih*, iz ulomka koji opisuje *Silazak*

Duha Svetoga: "Kad je napokon došao dan Pedesetnice, svi su bili zajedno na istome mjestu. I eto iznenada šuma s neba, ako kad se digne silan vjetar. Ispuni svu kuću u kojoj su bili. I pokažu im se kao neki ognjeni razdijeljeni jezici te siđe po jedan na svakoga od njih. Svi se napuniše Duha Svteoga i počeše govoriti drugim jezicima, kako im već Duh davaše zboriti". (*Djela apostolska*, 2, 1-4) Dakle, duh već u Bibliji ima dva svoja aspekta: zračni i vatreni. I zapravo u Kranjčevića smjesa tih dvaju elemenata pokreće ljudska krila. Zamjena božanstvenog daha vatrom nije prouzrokovala njegov nestanak. Zračno je biće ostalo zadržano zahvaljujući prisutnosti krila.

Kao važan sastojak Kranjčevićeve dinamične imaginacije treba još navesti dušu. Ona je naravno u toj poeziji zračno biće koje ima krila. U pjesmi *Andeo bola* vidimo kako duša "O svojem rođenom krilu zapliva lako i voljko". ([5], 99) Krila se duše pojavljuju također u pjesmi *Svijet i pjesma* u kojoj na pitanje što je umjetnost i pjesništvo nalazimo sljedeći odgovor: "To je zanos, krilo duše, koja naprije žudi!". ([7], 194) Isti ulomak citira Zlatko Posavac u članku *Estetička struktura Kranjčevićeve poetike* i komentira ga ovako:

Princip "zanosa", dakle romantičnog "neoplatonističkog" estetičkog poimanja suprotnog načelu klasičističke racionalnosti, sljubljen je kod Kranjčevića s fenomenologijom ideala. Sinteza je moguća upravo zajedničkim podrijetlom iz romantičnog klasicizma; ne ni klasicizma, ni romantizma svakog zasebno. ([12], 337)

I ako se složimo s gore citiranom Bachelardovom interpretacijom slika povezanih s letom i "poetikom krila" te istodobno reproduciramo pjesnikovo shvaćanje ideala, onda se pokazuje da je u tom kratkom stihu smješten njegov estetsko-etički program. Na razini estetike ilustrira ga romantična kategorija zanosa, na razini etike ono što Posavac zove "fenomenologijom ideala" i što je pjesnički prikazano izrazito aksiološki obojenom temom uspona. Svojestven nastavak *Svijeta i pjesme* nalazimo u *Vjekovnom*, u stihu: "(...) moja pjesma tako / Do tebe se, tužni moj narode, krili". ([5], 20) Ovaj put lirski subjekt određuje cilj uspona i izravno imenuje primatelja pjesme.

U Kranjčevićevu pjesništvu sličnu slikama krila ulogu imaju, mnogo rjeđe, slike jedara. Njihovo je uzajamno približavanje rezultat funkcionalnih sličnosti. Obje metafore realiziraju temu te poezije za koju smo rekli da je uspon. U pjesmi *Moj dom* lirski subjekt -koji se ujednačuje s domovinom ("Ja domovinu imam; tek u srcu je nosim, (...)) I sve što po njoj gazi, po mojem srcu pleše, / Kroz požar, koji suklja, da oprži mi krila / Ja obraz pronijeh njen; / Na svojem srcu grijem već klonula joj bila / i ljubim njenu sjen".) ([5], 127) - maštajući o oslobođenju svoje domovine čuje kako šum vjerojatno pokrenutog vjetrom jedra nadglašuje zvuk mora.

"U osamničkom kutu ja slušam trubu njenu
i krunidbeni pir,
I jedro gdje joj bojno nad šumnu strmi pjenu
U pola mora šir!" ([5], 128)

Dimenzije Kranjčevićeva zvjerinjaka nisu impozantne. Vjerojatno ne bi ga bilo vrijedno spominjati da nisu skoro sve životinje koje se pojavljuju u njegovim djelima ptice, a među njima, najčešće općenito ptica, onda apstraktne ptice: ptica zore - ptica mraka pa lasta, orao, golub.

Proučavanje Kranjčevićeva lirskog opusa, koje se nadovezuje na tematsku kritiku, omogućuje pronicanje u strukturu pjesnikove dinamične imaginacije. Vjetar (materijalan simbol za arhetip) je u njoj arhetipska sila koju u tekstu realiziraju motivi krila i leta (spajanje vjetra s krilima već je vidljivo u antičkoj ikonografiji). Njegovu je repliku moguće tražiti u antičkom prauzoru izgrađenom mitom o Dedalu i Ikaru⁶. Na temelju analize može se zaključiti da je uspon jedna od tema Kranjčevićeva pjesništva. Pjesničke slike krila, leta i vjetra pojavljuju se na svim glavnim područjima lirskih preokupacija autora *Trzaja*. Vidljive su u njegovoj domoljubnoj i refleksivno-filozofskoj poeziji te u pjesmama o smislu, biti umjetnosti i pjesništva.

Aktivistička je tema uspona tipična za prvu stvaralačku fazu. Vremenom, sve više podložan svojoj bolesti, koja konačno prouzrokuje njegovu raniju smrt, te u svezi s nadolazećim krajem stoljeća i karakterističnim za nj ambijentom dekadentizma, pesimizma i fatalizma, u Kranjčevićevim stihovima pojavljuje se sve manje konstruktivne borbenosti i sve više umora, razočaranja i iscrpljenosti, bez kojih bi prikaz ove poezije bio nedvojbeno jednostran.

⁶ Kubiak pokazuje koliko je stara ova priča. Razmišlja o njezinu svršetku: "Może w dawniejszych wiekach ludzono się, że doleciał. O tym zaś, że o uskrzydłym chłopcu rozmyślano już dawno, świadczy znaleziony przez archeologów odłamek czarno-figurowego dzbanu z połowy VI wieku przed Chr. z wyraźnie wypisanym imieniem Ikara; z jego wizerunku przechowały się tylko stopy. są one uskrzydłone; być może skrzydła były i u ramion". 'Możda su se ljudi u starijim stoljećima zavaravali da je ipak doletio. O tome pak da se o krilatom momku već davno razmišljalo svjedoči krhotina crnog vrča u obliku figure koju su našli arheolozi i koja potječe iz 6. st. pr. Kr. Dobro se na njoj vidi ime Ikara; što se tiče njegova lika, sačuvana su samo krilasta stopala, možda su krila bila i uz ramena' ([8], 412).

LITERATURA

- [1] Bachelard, Gaston: *Wyobrażenia poetycka. Wybór pism*. Uvod J. Błoński. PIW. Warszawa. 1975.
- [2] *Encyklopedia językoznawstwa ogólnego*. Ur. K. Polański. Ossolineum. Wrocław. 1993.
- [3] Jelčić, Dubravko: *Kranjčević*. Globus. Zagreb/Ljubljana. 1984.
- [4] Kranjčević, Slivije, Strahimir: *Iza spuštenih trepavica. Izbor pjesama*. Priredio D. Jelčić. Matica hrvatska. Zagreb. 1989.
- [5] Kranjčević, Slivije, Strahimir: *Pjesme*. Nakladni zavod Matice Hrvatske. Zagreb. 1948.
- [6] Kranjčević, Slivije, Strahimir: *Pjesme, pjesnička proza, kritike, O sebi*. Priredio I. Frangeš. Zagreb. 1964.
- [7] Kranjčević, Slivije, Strahimir: *Sabrana djela. Pjesme I*. Ur. D. Tadijanović. JAZU. Zagreb. 1958.
- [8] Kubiak, Zygmunt: *Mitologia Kraków i Rzymian*. Świat Książki. Warszawa. 1997.
- [9] Marjanović, Milan: *Izabrana djela*. Priredio V. Brešić. SHK. Matica hrvatska. Zagreb. 1998.
- [10] Matoš, Antun, Gustav: *Sabrana djela. Vidici i putovi. Eseji i impresije*. Ur. D. Tadijanović. Sv. IV. JAZU. Liber/Mladost, Zagreb 1973.
- [11] Matoš, Antun, Gustav: *Sabrana djela. O hrvatskoj književnosti*. Ur. N. Mihanović. Sv. VI. JAZU. Liber/Mladost, Zagreb 1973.
- [12] Posavac, Zlatko: *Estetička struktura Kranjčevićeve poetike*. "Forum". 1978.
- [13] Stojević, Milorad: *Varijable humornih inscenacija*. "Čakavska rič", 14 (1986) 1, str. 3. - 22.

STRESZCZENIE

W artykule analizie został poddany dynamiczny aspekt wyobraźni poetyckiej Slivije Strahimira Kranjčevića. Na podstawie badań jego spuścizny literackiej udało się ustalić, że powtarzające się obrazy literackie skrzydeł, lotu, wiatru są jedną ze znamienych cech tej liryki. Ich pojawianie związane jest u Kranjčevića z ruchem wyobraźni, mającym z góry wytyczony kierunek. Chodzi o wznoszenie, będące jednym z obsesyjnych tematów w twórczości autora *Trzaji*.